

Határozatok Tára

MANULEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2020. március 26.¹

C-80/19. sz. ügy

E. E.

**Kauno miesto 4-ojo notaro biuro notaré Virginija Jarienė,
K.-D. E.
részvételével**

(a Lietuvos Aukščiausiasis Teismas [Litvánia legfelsőbb bírósága] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – 650/2012/EU rendelet – Hatály – A határokon átnyúló vonatkozású öröklés fogalma – A szokásos tartózkodási hely fogalma – A joghatósági szabályok közjegyzők tekintetében történő alkalmazása – A közokirat fogalma – Végintézkedésből megállapítható jogválasztás – Átmeneti rendelkezések – A joghatóság érdekelt felek általi megállapítása”

1. A Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litvánia legfelsőbb bírósága) számos kérdést terjeszt előzetes döntéshozatalra a 650/2012/EU rendelet² értelmezésével kapcsolatban. E kérdések megválaszolását szükségesnek ítéli egy litván közjegyző által hozott, olyan kérelem megtagadásáról szóló határozat ellen indított kereset elbírálásához, amely a hagyatéki eljárás megindítására, valamint az öröklési bizonyítvány kiállítására irányult.

2. A jogvita egy Németországban lakóhellyel rendelkező litván állampolgár utáni öröklessel kapcsolatban merült fel,³ aki Litvániában tett végrendeletet, és akinek hagyatéki vagyontárgyai ebben az országban találhatóak. A fia – aki szintén litván állampolgár – egy kaunasi (Litvánia) közjegyző előtt kérte a hagyatéki eljárás megindítását, valamint az öröklési bizonyítvány kiállítását, amely kérelmeket a közjegyző elutasította azzal az indokkal, hogy az örökhagyó szokásos tartózkodási helye Németországban van.

3. A Bíróság útmutatása szerint a jelen indítvány az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik, ötödik és hatodik kérdésre szorítkozik. Azok elemzése során azonban érintőlegesen utalnom kell majd a többi kérdés közül néhányra a tartalmára.

¹ Eredeti nyelv: spanyol.

² Az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről szóló, 2012. július 4-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2012. L 201., 107. o., helyesbítések: HL 2012. L 344., 3. o.; HL 2013. L 60., 140. o.; HL 2019. L 243. 9. o., a továbbiakban: rendelet).

³ E ténybeli elem vitatott az alapügyben.

I. Jogi háttér

A. Az uniós jog. A 650/2012 rendelet

4. A releváns preambulumbekendések a következők:

„(7) Elő kell segíteni a belső piac megfelelő működését azáltal, hogy megszüntetik azoknak a személyeknek a szabad mozgása előtti akadályokat, akik jelenleg nehézségekbe ütköznek a határokon átnyúló vonatkozású örökléssel összefüggő jogaik érvényesítése során. Az európai igazságszolgáltatási térségben a polgároknak képesnek kell lenniük öröklésük előzetes megszervezésére. Az örökösök és a hagyományosok, az örökhagyóhoz közel álló más személyek, valamint a hagyatéki hitelezők jogait hatékonyan kell biztosítani.

[...]

(20) E rendeletnek tiszteletben kell tartania a tagállamokban az öröklési ügyek rendezésére alkalmazott eltérő rendszereket. E rendelet alkalmazásában a »bírósg« fogalmát ennél fogva tágan kell értelmezni, hogy abba ne csak a szó szoros értelmében vett, igazságszolgáltatási feladatokat ellátó bíróságok tartozzanak bele, hanem egyes tagállamokban azon közjegyzők vagy nyilvántartó hivatalok is, akik vagy amelyek bizonyos öröklési ügyekben a bírósághoz hasonlóan igazságszolgáltatási feladatokat látnak el, továbbá azon közjegyzők és jogi szakemberek, akik egyes tagállamokban bíróság felhatalmazásával bizonyos öröklési ügyben igazságszolgáltatási feladatokat látnak el. Az e rendeletben meghatározott valamennyi bíróság a rendeletben foglalt joghatósági szabályok hatálya alá tartozik. Ezzel szemben a »bírósg« fogalmába nem tartoznak bele a tagállamoknak a nemzeti jog szerint öröklési ügyekben való eljárásra feljogosított nem igazságügyi hatóságai, például a közjegyzők a tagállamok többségében, ahol általában nem látnak el igazságszolgáltatási feladatokat.

(21) E rendeletnek lehetővé kell tennie, hogy mindazon közjegyzők, akik a tagállamokban hatáskörrel rendelkeznek öröklési ügyekben, gyakorolhassák e hatáskörüket. Az, hogy egy adott tagállam közjegyzőire vonatkoznak-e az e rendeletben meghatározott joghatósági szabályok, attól függ, hogy a »bírósg« e rendelet szerinti fogalommeghatározásának hatálya alá tartoznak-e vagy sem.

[...]

(23) Tekintettel az európai polgárok növekvő mobilitására, továbbá annak érdekében, hogy biztosított legyen az Európai Unión belül a megfelelő igazságszolgáltatás, valamint a tényleges kapcsolat az öröklés és azon tagállam között, amelyben a joghatóságot gyakorolják, e rendeletnek elő kell írnia, hogy mind a joghatóság, mind az alkalmazandó jog meghatározása tekintetében az általános kapcsoló elv az örökhagyónak az elhalálozás időpontjában szokásos tartózkodási helye kell, hogy legyen. A szokásos tartózkodási hely meghatározása céljából az öröklés ügyében eljáró hatóságnak átfogóan kell értékelnie az örökhagyónak a halálát megelőző években és az elhalálozása időpontjában fennálló életkörülményeit, figyelembe véve az összes releváns tényállási elemet, különösen az örökhagyónak az érintett államban való tartózkodása időtartamát és gyakoriságát, valamint annak körülményeit és indokait. Az így meghatározott szokásos tartózkodási hely szoros és tartós kapcsolatot kell, hogy jelentsen az érintett állammal e rendelet konkrét célkitűzéseinek figyelembevételével.

(24) Egyes esetekben az örökhagyó szokásos tartózkodási helyének megállapítása összetettnek bizonyulhat. Ez különösen akkor fordulhat elő, ha az örökhagyó szakmai vagy gazdasági okokból külföldre került és ott dolgozott, esetenként hosszú ideig, azonban a származási államával szoros és tartós kapcsolatot őrzött meg. Ez az eset az adott körülményektől függően úgy is értékelhető, hogy az örökhagyó szokásos tartózkodási helye továbbra is a családi és társadalmi életének

központját képező származási államban található. További összetett esetek adódhatnak abból, ha az örökhagyó élete során felváltva több államban élt, vagy az egyik államból a másikba utazott, ugyanakkor egyik államban sem telepedett le állandó jelleggel. Amennyiben az örökhagyó az egyik érintett állam állampolgára volt, illetve összes jelentősebb vagyontárgya az egyik érintett államban volt fellelhető, akkor az örökhagyó állampolgársága vagy ezeknek a vagyontárgyaknak a fellelhetősége különleges tényező lehet az egész tényállás átfogó értékelésekor.

- (25) Az öröklésre alkalmazandó jog meghatározását illetően, kivételes esetben – például ha az örökhagyó a szokásos tartózkodási helye szerinti államba igen kevéssel az elhalálása előtt költözött, és az ügy összes körülménye arra utal, hogy egy másik államhoz nyilvánvalóan szorosabb kapcsolat fűzte – az öröklés ügyében eljáró hatóság arra a következtetésre juthat, hogy az öröklésre alkalmazandó jog ne az örökhagyó szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga legyen, hanem annak az államnak a joga, amelyhez az örökhagyót nyilvánvalóan szorosabb kapcsolat fűzte. A nyilvánvalóan legszorosabb kapcsolat körülményét azonban nem lehet automatikusan kiegészítő kapcsoló elvként felhasználni minden olyan esetben, amikor bonyolultnak bizonyul annak megállapítása, hogy mi volt az örökhagyó szokásos tartózkodási helye az elhalálás időpontjában.

[...]

- (27) Az e rendeletben szereplő szabályok kidolgozására oly módon került sor, hogy azok biztosítsák, hogy az öröklés ügyében eljáró hatóság az esetek többségében a saját jogát alkalmazza. E rendelet ennél fogva rendelkezik olyan mechanizmusokról, amelyek olyan esetekben játszanak szerepet, amikor az örökhagyó az öröklésre irányadó jogként azon tagállam jogát választotta, amelynek állampolgára volt.

- (28) Az egyik ilyen mechanizmusnak annak kell lennie, amely lehetővé teszi, hogy az érintett felek joghatósági megállapodásban kössék ki, hogy a választott jog szerinti tagállam bíróságát választják. [...]

[...]

- (37) Annak érdekében, hogy a polgárok teljes jogbiztonságban élvezhessék a belső piac nyújtotta előnyöket, ennek a rendeletnek lehetővé kell lennie számukra, hogy előzetesen megismerjék az öröklésükre alkalmazandó jogot. Harmonizált kollíziós szabályokat kell bevezetni az ellentmondásos eredmények elkerülése érdekében. A főszabálynak biztosítania kell, hogy az öröklésre olyan kiszámítható jog legyen irányadó, amellyel szoros kapcsolat áll fenn. Jogbiztonsági okokból és a hagyaték felosztásának elkerülése érdekében az említett jognak kell szabályoznia az öröklés egészét, azaz a hagyatékba tartozó valamennyi vagyontárgyat, tekintet nélkül a vagyontárgyak természetére, és függetlenül attól, hogy a vagyontárgyak valamely másik tagállamban vagy valamely harmadik államban találhatók-e.

[...]

- (39) Az alkalmazandó jog megválasztásáról kifejezetten, végintézkedés formájában, nyilatkozatban kell rendelkezni, vagy annak a végintézkedésből megállapíthatónak kell lennie. A jog megválasztása akkor tekinthető egy végintézkedésből megállapíthatónak, amennyiben például az örökhagyó végintézkedésében hivatkozott az állampolgársága szerinti állam valamely jogszabályának konkrét rendelkezéseire, vagy egyéb módon ezt a jogot említette.”

5. A 3. cikk (1) bekezdése értelmében:

„g) »határozat«: öröklési ügyben valamely tagállam bírósága által hozott bármely határozat, elnevezésére való tekintet nélkül, ideértve a költségeknek és kiadásoknak valamely bírósági tisztviselő általi meghatározására vonatkozó határozatot is;

[...]

i) »közokirat«: valamely tagállamban az alaki követelményeknek megfelelően közokiratként kiállított vagy bejegyzett, öröklési ügyben keletkezett okirat, amelynek hitelessége:

i. a közokirat aláírására és tartalmára vonatkozik; és

ii. valamely hatóság vagy az eredeti tagállam által erre feljogosított bármely más szerv által lett megállapítva.”

6. A 3. cikk (2) bekezdése a következőket állapítja meg:

„E rendelet alkalmazásában »bíróság« minden olyan igazságügyi hatóság és minden egyéb olyan, öröklési ügyekben hatáskörrel rendelkező hatóság és jogi szakember, amely/aki igazságszolgáltatási feladatot lát el, vagy igazságügyi hatóság felhatalmazása alapján vagy igazságügyi hatóság ellenőrzése alatt jár el, feltéve, hogy ezek az egyéb hatóságok és jogi szakemberek szavatolják a pártatlanságot és a felek meghallgatáshoz való jogát, valamint feltéve, hogy a tevékenységük helye szerinti tagállam joga értelmében:

a) határozataik ellen igazságügyi hatóság előtt jogorvoslással lehet élni, vagy azokat igazságügyi hatóság felülvizsgálhatja; és

b) határozataik hasonló hatállyal és joghatással rendelkeznek, mint az igazságügyi hatóságok által ugyanilyen ügyben hozott határozatok.

[...]”

7. A 4. cikk szerint:

„Annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal az öröklés egészében történő határozathozatalra, amelynek a területén az örökhagyó szokásos tartózkodási helye elhalálkozásának időpontjában volt”.

8. Az 5. cikk a következőket írja elő:

„(1) Amennyiben az örökhagyó az utána történő öröklésre alkalmazandó jognak a 22. cikk szerint valamely tagállam jogát választotta, az érintett felek megállapodhatnak arról, hogy ezen tagállam bírósága vagy bíróságai kizárólagos joghatósággal rendelkezzenek bármely öröklési ügyben történő határozathozatalra.

(2) A joghatóságra vonatkozó megállapodást írásba kell foglalni, keltezni kell, és azt az érintett feleknek alá kell írniuk. [...]”

9. A 7. cikk a következőképpen rendelkezik:

„Azon tagállam bíróságai, amelynek jogát az örökhagyó a 22. cikk szerint választotta, joghatósággal rendelkeznek az öröklés tárgyában történő határozathozatalra, ha:

[...]

c) az eljárásban részt vevő felek kifejezetten elfogadták az eljáró bíróság joghatóságát.”

10. A 9. cikk (1) bekezdés értelmében:

„Amennyiben a 7. cikk szerint joghatóságot gyakorló tagállami bíróság előtt folyamatban lévő eljárás során kiderül, hogy nem minden, az említett eljárásban részt vevő fél részes fele a joghatóságra vonatkozó megállapodásnak, akkor a bíróság továbbra is gyakorolja a joghatóságot, ha az eljárásban részt vevő, de a megállapodásban nem részes felek a bíróság joghatóságának vitatása nélkül megjelennek a bíróság előtt”.

11. A 22. cikk a következőképpen rendelkezik:

„(1) Egy adott személy az utána történő öröklés egészére irányadó jogként választhatja annak az államnak a jogát, amelynek állampolgárságával a választás megtételekor vagy az elhalálozás időpontjában rendelkezik.

[...]

(2) A jogválasztásról kifejezetten, végintézkedés formájában tett nyilatkozatban kell rendelkezni, vagy annak a végintézkedés rendelkezéseiből megállapíthatónak kell lennie.

[...]”

12. Az 59. cikk (1) bekezdése a következőket írja elő:

„A valamely tagállamban kiállított közokirat ugyanolyan bizonyító erővel bír egy másik tagállamban, mint az eredeti tagállamban, vagy az azzal a lehető legnagyobb mértékben hasonló bizonyító erővel bír, feltéve, hogy ez nem nyilvánvalóan ellentétes az érintett tagállam közrendjével (»ordre public«).

[...]”

13. A 83. cikk (2) és (4) bekezdése értelmében:

„(2) Amennyiben az örökhagyó 2015. augusztus 17-e előtt megválasztotta az utána történő öröklésre alkalmazandó jogot, ez a választás érvényes, ha eleget tesz a III. fejezetben megállapított feltételeknek, vagy ha a hatályos nemzetközi magánjogi szabályok értelmében a választás megtételekor érvényes volt azon államban, amelyben az örökhagyó szokásos tartózkodási helye volt, vagy bármely olyan államban, amelyben állampolgársággal rendelkezett.

[...]

(4) Amennyiben a végintézkedést 2015. augusztus 17-ét megelőzően olyan állam joga szerint tették, amelyet az örökhagyó e rendelet szerint választhatott volna, akkor azt kell az öröklésre alkalmazandó jognak választott jognak tekinteni.”

B. A nemzeti jog

1. A Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (polgári törvénykönyv)

14. Az 5.4. cikk a következőket állapítja meg:

„(1) Az öröklés megnyílása helyének az örökhagyó vagy a végrendelező utolsó lakóhelye (a jelen törvény 2.12. cikke) tekintendő.

[...]

(4) Vita esetén az öröklés megnyílásának helyét az érdekelt felek kérésére az összes körülmény figyelembevételével bíróság is meghatározhatja.”

15. Az 5.66. cikk így szól:

„(1) A törvény vagy végintézkedés szerinti örökös kérheti az öröklés megnyílásának helye szerinti közjegyzőtől öröklési bizonyítvány kiállítását. [...]”

2. A Lietuvos Respublikos notariato įstatymas (a közjegyzői karról szóló törvény)

16. Az 1. cikk a következőket írja elő:

„A közjegyzői karba beletartozik minden közjegyző, aki a jelen törvénnyel összhangban jogosult arra, hogy természetes és jogi személyek vitathatatlan alanyi jogát és a rájuk vonatkozó jogi tényeket megállapítsa, és biztosítsa e személyek és az állam jogos érdekeinek védelmét.”

17. A 26. cikk szerint:

„A közjegyzők a következő közjegyzői okiratokat állítják ki:

[...]

(2) öröklési bizonyítvány;

[...]

A közjegyző által kiállított dokumentumokban felsorolt tényeket bizonyítottnak kell tekinteni, és további bizonyításra nincs szükség, kivéve, ha a dokumentumot vagy annak egy részét valamely törvényi eljárásnak megfelelően érvénytelenné nyilvánították”.

3. A Civilinio proceso kodeksas (polgári perrendtartás)

18. A 444.2. cikk a következőket állapítja meg:

„A bíróság a következő ügyeket vizsgálhatja:

[...]

(8) a hagyaték elfogadásával és az örökség megnyílása tényleges helyének megállapításával kapcsolatos ügyek.”

19. Az 511.1. cikk értelmében:

„Valamely közjegyzői okirat kiállítása vagy kiállításának megtagadása a jelen fejezetben meghatározott eljárásnak megfelelően megtámadható.”

II. A tényállás, az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

20. E. E. litván állampolgár, akinek édesanyja házasságot kötött a német állampolgárságú K.-D. E.-vel. Az anya és a fia (aki egy korábbi házasságból származott) Németországba költözött, amikor a fiú kiskorú volt.

21. 2013. július 4-én E. E. édesanyja végrendeletet készített a Garliava városában (Litvánia) lévő közjegyzői hivatalban, és a teljes vagyona örököseként a fiát jelölte meg.⁴

22. 2017. július 17-én E. E. Kaunas városának (Litvánia) 4. sz. közjegyzői hivatalánál kérte a hagyatéki eljárás megindítását, valamint az öröklési bizonyítvány kiállítását.⁵

23. A közjegyző elutasította E. E. kérelmét, mert úgy vélte, hogy a rendelet értelmében az örökösök szokásos tartózkodási helye az elhalálozás időpontjában Németországban volt.

24. E. E. jogorvoslatért folyamodott a Kauno apylinkės teismashoz (kaunasi körzeti bíróság, Litvánia) a megtagadásról szóló közjegyzői határozattal szemben. E bíróság 2018. január 29-én megállapította, hogy E. E. édesanyja – még ha el is ismerte, hogy Németországba költözött – nem szakította meg a kapcsolatait Litvániával. Emiatt – az észszerűség és a jóhiszeműség elve alapján – az említett bíróság helyt adott a keresetnek, hatályon kívül helyezte a közjegyzői határozatot, és elrendelte a hagyatéki eljárás lefolytatását.

25. A közjegyző az elsőfokú bírósági határozat ellen fellebbezést nyújtott be a Kauno apygardos teismashoz (kaunasi megyei bíróság, Litvánia), amely ezt a határozatot a 2018. április 26-i ítéletével hatályon kívül helyezte. A fellebbviteli bíróság megállapította, hogy ha az elhunyt személy szokásos tartózkodási helye vitatott, kizárólag bíróság állapíthatja meg, hogy e személy szokásos tartózkodási helye a származási országában volt, valamint hogy ebben az ügyben nem állt rendelkezésre olyan információ, amely arra utalt volna, hogy a fellebbező ezt a kérdést bármely bíróság előtt felvetette. Azt is megállapította, hogy az elsőfokú bíróság a megtámadott közjegyzői határozat hatályon kívül helyezésekor indokolatlanul hivatkozott általános elvekre.

26. E. E. felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a Lietuvos Aukščiausiasis Teismashoz (Litvánia legfelsőbb bírósága), amely előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) A 650/2012 rendelet értelmében vett határokon átnyúló vonatkozású öröklésnek minősül-e, és e rendelet hatálya alá tartozik-e a jelenleg tárgyalt ügyben szereplőhöz hasonló helyzet, amelyet az jellemez, hogy egy litván állampolgár, akinek szokásos tartózkodási helye a halála napján esetleg egy másik tagállamban volt, aki azonban soha nem szakította meg kapcsolatait hazájával, és aki a halála előtt egyebek mellett végrendeletet készített Litvániában, és minden vagyonát örökösére, egy litván állampolgárra hagyta, és az öröklés megnyílásának idején megállapítást nyert, hogy a teljes hagyaték kizárólag Litvániában található ingatlanból áll, és az említett másik tagállam állampolgárságával rendelkező túlélő házastárs egyértelműen kijelentette azon szándékát, hogy

4 Kijelentette, hogy valamennyi ingatlanát – függetlenül attól, hogy azok Litvániában vannak-e, vagy sem –, valamint az egyik litvániai bankban elhelyezett pénzét a fiára hagyja. Arról is nyilatkozott, hogy Németországban lakik.

5 A rendelkezésre álló információk alapján megállapítható, hogy az örökösök 2015. augusztus 17. után hunyt el.

lemond az elhunyt személy hagyatékával szembeni minden követelésről, nem vett részt a Litvániában megindított eljárásban, és hozzájárult a litván bíróságok joghatóságához és a litván jog alkalmazásához?

- 2) Az olyan litván közjegyző, aki megindít egy hagyatéki ügyet, kiállít egy öröklési bizonyítványt és egyéb olyan jogcselekményeket végez, amelyek szükségesek az örökösök jogérvényesítéséhez, a 650/2012 rendelet 3. cikkének (2) bekezdése értelmében »bíróságnak« tekinthető-e, tekintettel arra, hogy tevékenységeik során a közjegyzők tiszteletben tartják a pártatlanság és önállóság elvét, határozataik önmagukra és az igazságügyi hatóságokra is kötelezőek, és jogcselekményeik bírósági eljárásban megtámadhatók?
- 3) Amennyiben a második kérdésre igenlő választ kell adni, a litván közjegyzők által kiadott öröklési bizonyítvány a 650/2012 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében vett határozatnak tekintendő-e, és emiatt kiállításukhoz meg kell-e állapítani a joghatóságot?
- 4) Amennyiben a második kérdésre nemleges választ kell adni, a 650/2012 rendelet 4. és 59. cikkének rendelkezéseit (együtt vagy külön, azonban e cikkekre való korlátozás nélkül) úgy kell-e értelmezni, hogy a litván közjegyzők kiállíthatnak öröklési bizonyítványt a joghatóságra vonatkozó általános szabályok betartása nélkül, és az ilyen bizonyítványokat hiteles okiratoknak kell tekinteni, amelyekhez más tagállamokban is jogkövetkezmények fűződnek?
- 5) Úgy kell-e értelmezni a 650/2012 rendelet 4. cikkét (vagy e rendelet más rendelkezéseit), hogy az elhunyt szokásos tartózkodási helye kizárólag egy tagállamban állapítható meg?
- 6) A 650/2012 rendelet 4., 5., 7. és 22. cikkének rendelkezéseit (együtt vagy külön, azonban e cikkekre való korlátozás nélkül) úgy kell-e értelmezni és alkalmazni, hogy a jelen ügyben az első kérdésben ismertetett tényekkel összhangban arra a következtetésre kell jutni, hogy az érintett felek megállapodtak abban, hogy a litvániai bíróságok rendelkeznek joghatósággal, és a litván jog alkalmazandó?”

III. A Bíróság előtti eljárás

27. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelmet 2019. február 4-én nyújtották be a Bírósághoz. Az osztrák, a magyar és a litván kormány, a Spanyol Királyság és a Cseh Köztársaság kormánya, valamint a Bizottság nyújtott be írásbeli észrevételeket.

28. 2020. január 16-án tárgyalást tartottak, amelyen a litván kormánynak, a Spanyol Királyságnak, valamint az Európai Bizottságnak a képviselői vettek részt.

IV. Elemzés

29. Először azzal a kérdéssel (ötödik kérdés) foglalkozom, hogy lehet-e az elhunyt személy szokásos tartózkodási helye több tagállamban. E kérdés megválaszolásához elkerülhetetlenül szembesülnöm kell azzal a kérdéssel, hogy a rendelet alkalmazható-e a jogvitára.

30. Másodszer az öröklési bizonyítvánnyal kapcsolatos (negyedik) kérdésre térek ki, ami magában foglalja az e bizonyítványt kiállító közjegyző igazságügyi hatóságként való minősítésére való utalást is.

31. Végül a litván bíróságok joghatóságával, valamint a litván jognak a vitatott öröklésre történő alkalmazásával kapcsolatos utolsó (hatodik) kérdéssel foglalkozom.

A. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett ötödik kérdés

1. A rendelet alkalmazhatósága

a) „Határokon átnyúló vonatkozású” öröklések

32. A rendelet meg kívánja „[szüntetni] azoknak a személyeknek a szabad mozgása előtti akadályokat, akik jelenleg nehézségekbe ütköznek a határokon átnyúló vonatkozású örökléssel összefüggő jogaik érvényesítése során”.⁶

33. A rendeletben nem szerepel fogalommeghatározás a „határokon átnyúló vonatkozású örökléssel” kapcsolatban, valamint a tényezők olyan listája sem, amelyek – különböző államokban szétszóródva – lehetővé teszik e vonatkozás pontos meghatározását. Véleményem szerint a rendelet célja – amelyre az imént hivatkoztam – e kifejezések rugalmas értékelését sugallja, oly módon, hogy azok minden olyan öröklésre kiterjedjenek, amelyek (örökhagyó általi) megszervezése vagy amelyek (ez utóbbi halálát követő) rendezése akadályokba ütközik az egynél több állammal való kapcsolatok fennállása miatt.

34. A rendelet II. és III. fejezete szempontjából az örökhagyónak az elhalálozás időpontjában fennálló szokásos tartózkodási helye⁷ a közös joghatósági feltételt és a kollíziós szabály kapcsolóelvét jelenti. Ezen időponttól fogva kell vizsgálni azt, hogy – valamely *egyéb* tényezőnek az örökhagyó lakóhelyétől eltérő államban való fennállása miatt – nem tisztán belföldi öröklésről van-e szó.

35. Azzal kapcsolatban, hogy mi lehet ez az „egyéb tényező”, a rendelet különös rendelkezései a több bíróság joghatóságát érintő öröklés esetére vonatkoznak, és szabályokat határoznak meg – nem kimerítő jelleggel – a határon átnyúló jellegének megállapításához. Az, hogy hol található a vagyontárgyak, az örökösök, a hagyományosok és az örökhagyóhoz közel álló más személyek, valamint az örökhagyó állampolgársága egyéb olyan tipikus adatnak minősül, amelyet figyelembe lehet venni.

b) Az alkalmazás kötelező jellege

36. A rendelet alkalmazása nem diszpozitív jellegű, azaz nem a felek akaratától függ.⁸ A jogalkalmazó számára kötelező, anélkül hogy mellőzhető lenne, amikor – a rendelkezései alapján – megállapítást nyer, hogy egy bizonyos öröklésnek egynél több állam joghatóságát érintő vonatkozásai lehetnek.

37. A rendelet ehelyett lehetőségeket nyújt az érdekelt felek számára a helyzet határon átnyúló jellegéből eredő hatások bizonyos mértékű enyhítésére.

38. Konkrétan a rendelet 22. cikke lehetővé teszi az örökhagyó számára, hogy életében maga kezdeményezze az abból eredő következmények csökkentését, hogy az egyik szokásos tartózkodási helye egy olyan államban van, amely nem az, ahol az öröklés szempontjából (előreláthatóan releváns) többi tényező összpontosul. Ezt azonban az örökhagyó csak a rendelet által számára kínált keretek között teheti meg: csak akkor, ha a második állam állampolgára. Ebben az esetben választhatja ezen állam jogrendjét alkalmazandó jogrendként.

6 A (7) preambulumbekkezdés. Lásd továbbá: 2018. június 21-i Oberle ítélet (C-20/17, EU:C:2018:485; a továbbiakban: Oberle ítélet), 32. pont.

7 Amikor a rendelet alkalmazhatóságával kapcsolatos kérdés a jövőbeli öröklésre alkalmazandó jog meghatározása érdekében merül fel, a válasz főszabály szerint azon előfeltevéstől indul ki, hogy a szokásos tartózkodási hely az utolsó tartózkodási hely lesz. Nem szükséges, hogy ez az állam a Unió tagja legyen, és hogy a rendelet rá nézve kötelező legyen: lásd a 10. cikket, amely akkor alkalmazható, ha az örökhagyó szokásos tartózkodási helye egy, a rendelet hatálya alá nem tartozó államban volt, azonban egyes hagyatéki vagyontárgyak egy olyan államban vannak, amely viszont e rendelet hatálya alá tartozik; vagy a 20. cikket, amely a rendelet kollíziós szabályainak egyetemes alkalmazásáról szól.

8 A rendelet azonban elismeri, hogy bizonyos hatást gyakorol az örökhagyó és a többi érdekelt fél akaratára: lásd a lenti 92. és azt követő pontokat a kérdést előterjesztő bíróság hatodik kérdésével kapcsolatban.

39. Az öröklés nem szűnik meg nemzetközi jellegűnek lenni ezzel a választással: azonban ez alapján az érintett feleknek az örökhagyó halálát követően lehetőségük van arra, hogy ugyanezen állam bíróságainak joghatóságában állapodjanak meg⁹ (a rendelet 5. és azt követő cikkei).

2. Az „örökhagyónak az elhalálozás időpontjában szokásos tartózkodási helye” fogalomról

40. A kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi, hogy az örökhagyó szokásos tartózkodási helyének a rendelet értelmében egy helynek kell-e lennie, vagy ellenkezőleg, elfogadható-e, hogy több szokásos tartózkodási helye van.¹⁰

a) Egyetlen szokásos tartózkodási hely

41. Ahogyan azt már előrebocsátottam, a rendelet rendszerében a szokásos tartózkodási hely rendszerint az „általános kapcsoló elvet” jelenti a joghatóság és az alkalmazandó jog meghatározásához. E tartózkodási hely véleményem szerint csak egy hely lehet, nem több.

42. Az előreláthatóság, a jogbiztonság, az ellentmondásos eredmények megelőzése vagy az alkalmazandó jog arra irányuló célja mellett szóló érvek, hogy e jog az öröklés egészét szabályozza a hagyaték felosztásának elkerülése érdekében – amely érveket a rendelet (37) preambulumbekkezdése sorolja fel – azt támogatják, hogy egyetlen szokásos tartózkodási hely legyen. A (27) preambulumbekkezdés – azzal összhangban, hogy a rendelet szabályait annak biztosítása érdekében dolgozták ki, hogy az öröklés ügyében eljáró hatóság az esetek többségében a saját jogát alkalmazza – osztja ezt az álláspontot.

43. Kétségtelen, hogy a rendelet tartalmazza azt az eshetőséget, hogy „az örökhagyó élete során felváltva több államban élt, vagy az egyik államból a másikba utazott, ugyanakkor egyik államban sem telepedett le állandó jelleggel”.¹¹ Ezekben az esetekben azonban – amelyeket a rendelet *összetettnek* minősít – a rendelet által javasolt megoldás számos tényezőt ötvöz a valamennyi objektív körülményre vonatkozó végső értékeléséhez, amely annak meghatározására irányul, hogy melyik volt „a” szokásos tartózkodási hely.

44. A rendelet rendelkezései feleslegessé válnának, ha az elbírálandó kérdések megoldása során elfogadnánk, hogy valamely személy egyidejűleg különböző államokban rendelkezhet szokásos tartózkodási hellyel. E lehetőséggel a jogszabály rendelkezéseinek többsége értelmetlenné válik, amely rendelkezések – hangsúlyozom – folyamatosan egyes számban, nem pedig többes számban hivatkoznak „a” szokásos tartózkodási helyre.

b) A szokásos tartózkodási hely meghatározása

45. A rendelet arra vonatkozó meghatározást sem tartalmaz, hogy mit kell „szokásos tartózkodási helynek” tekinteni a határokon átnyúló öröklés keretében: annak megjegyzésére szorítkozik, hogy „szoros és tartós kapcsolatot” kell, hogy jelentsen valamely állammal.¹²

⁹ Feltéve, hogy európai uniós tagállamról van szó, amely a rendelet hatálya alá tartozik.

¹⁰ Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatának 63. pontjában az eljáró bíróság elismeri, hogy a rendelet alapján úgy tűnik, hogy csak egyetlen szokásos tartózkodási hely lehetséges, azonban hozzáteszi, hogy „ez az álláspont azonban nincs *expressis verbis* előírva, [ami miatt] ebben az összefüggésben fennáll annak szükségessége, hogy a Bíróság pontosabb legyen és magyarázatokat adjon”. A tárgyaláson részt vevő valamennyi fél megerősítette, hogy csak egy szokásos tartózkodási hely van. Az, hogy ez hogyan határozható meg, egy másik – a jelen jogvita megoldása szempontjából lényeges – kérdés.

¹¹ A (24) preambulumbekkezdés.

¹² A (23) preambulumbekkezdés.

46. A szokásos tartózkodási hely az uniós jog önálló fogalma, amely nem hivatkozik a nemzeti jogrendekben az e jelenség leírására alkalmazott egyes fogalmakra. Ellenkező esetben veszélybe kerülne a rendelet egységes alkalmazása, amely teret engedne az annak alkalmazására köteles hatóságok különböző véleményeinek.

47. Bár nem kerülhető el a „szokásos tartózkodási hely” más uniós jogszabályok által alkalmazott fogalmára történő hivatkozás, az ilyen helyet, amelyre az jellemző, hogy szoros és tartós kapcsolatot jelent valamely állammal, *e rendelet konkrét célkitűzéseinek* figyelembevételével kell értékelni,¹³ amely célkitűzéseket a rendelet (7) preambulumbekzdése sorolja fel.

48. A jogalkalmazónak tehát ebből a szempontból – és ennél fogva a maga a rendelet által javasolt iránymutatások alapján – kell majd meghatároznia az örökhagyó utolsó szokásos tartózkodási helyét, és a többi szokásos tartózkodási helyre csak másodlagos jelleggel hivatkozhat.

49. Bár a rendelet nem határozza meg a szokásos tartózkodási hely fogalmát, a (23) és (24) preambulumbekzdésében hasznos iránymutatásokat ad annak meghatározásához. Először is megállapítja, hogy a szokásos tartózkodási hely meghatározásának az örökhagyónak a halálát megelőző években és az elhalálozása időpontjában fennálló életkörülményei átfogó értékeléséből kell erednie.

50. Ezen értékeléshez figyelembe kell venni az összes olyan releváns bizonyítékot, amely jogilag elfogadható. Ebben az összefüggésben az öröklésben érintett személyek egymással összhangban álló, az öröklés ügyében eljárni köteles olyan hatóság előtt tett egyszerű nyilatkozatai, amely (ahogyan azt a későbbiekben kifejtem) nem lát el igazságszolgáltatási feladatot, számomra elégtelennek tűnnek az elhunyt személy szokásos tartózkodási helyének meghatározásához.

51. Az örökhagyó életével kapcsolatos, a (23) preambulumbekzdés által hivatkozott ténybeli elemek összessége lehetővé teszi annak megállapítását, hogy valamely konkrét örökhagyó helyzete az ezen, valamint az azt követő preambulumbekzdésben foglalt helyzetek közül melyik helyzetnek felel meg.

52. Az első helyzet az, amelyben a különösen az örökhagyónak a valamely államban való tartózkodása időtartamával és gyakoriságával (objektív tényezők), valamint az említett tartózkodás feltételeivel és indokaival (szubjektív tényezők) kapcsolatos ténybeli adatok önmagukban mutatnak rá a valamely állammal való „szoros és tartós kapcsolat” fennállására.¹⁴

53. A *stabilitás* kétségtelenül az, amit az elemzés ezen első szakaszában keresni kell. Úgy vélem azonban, hogy annak megerősítését követően még nem kell végső következtetéseket levonni az elhunyt személy szokásos tartózkodási helyével kapcsolatban. Szükséges lehet ezenkívül az e stabilitást igazoló körülmények értékelése azon szokásos hely azonosítása érdekében,¹⁵ ahol az elhunyt személy érdekeltségeit kezelik.

54. Bár az európai uniós jogalkotó előnyben részesítette a szokásos tartózkodási hely kritériumát, nem lehet figyelmen kívül hagyni az egyének növekvő mobilitását. Ebből következően az az időtartam, amely alatt az egyének valamely tagállam területén tartózkodnak, önmagában nem meghatározó kritérium: a megfelelő eljárást az egyes esetek megvizsgálása jelenti oly módon, hogy a személy családi és szociális kötődésével vagy a kérdéses helyhez való közelségével kapcsolatos egyéb tényezők alátámasztják azt az eredményt, amelyre az időbeli tényező vezet.

13 A (23) preambulumbekzdés vége. Kiemelés tőlem.

14 Ebben az összefüggésben úgy vélem, hogy az örökhagyó adóügyi illetőségéből vagy a házastársával közös tartózkodási helyéből semmilyen azonnali következtetést nem lehet levonni: e tényezőket a többi releváns körülmény alapján, együttes értékeléssel kell vizsgálni.

15 Különösen az örökhagyó által végzett – fizetett vagy nem fizetett – tevékenység, e tevékenység végzésének helye, időtartama, a szerződés jellege (adott esetben), az állandó lakóhely léte vagy annak hiánya, az örökhagyó családi és társadalmi környezete, az a hely, ahol orvosi kezelésben részesült, az a hatóság, amely az örökhagyó ehhez kapcsolódó költségeit viselte.

55. A második helyzetet a rendelet (24) preambulumbekzdése mutatja be, amely esetben nem állapítják meg az örökhagyó valamely meghatározott államban való rendszeres és hosszú ideig tartó jelenlétét.¹⁶ Ebből kiindulva két eset merül fel:

- Történhetett egy szakmai döntés, amelynek eredményeként az érintett személy külföldön végzett munkát, azonban „a családi és társadalmi élet[e] központj[ak]” megváltoztatása nélkül.
- Az is előfordulhat, hogy az örökhagyó különböző államok között élte az életét anélkül, hogy bármelyik állammal is tartós kapcsolatot alakított volna ki.

56. Ezen esetekben egy személyes (az elhunyt személy állampolgársága) vagy egy gazdasági tényező (az elhunyt személy főbb vagyontárgyainak helye) jelentős mértékben hozzájárulhat valamennyi ténybeli körülmény átfogó értékeléséhez.

57. Úgy vélem, hogy – a kérdést előterjesztő bíróság érvelése alapján – a Bíróságnak hangsúlyoznia kellene, hogy az elhunyt személy állampolgársága, illetve a vagyontárgyainak helye a szokásos tartózkodási helyet *másodlagosan* meghatározó tényezők. Másként fogalmazva: az örökhagyó helyzetének stabil jellegével kapcsolatos ténybeli elemek összességének vizsgálata és e stabil jelleg igazolása azon kérdés tekintetében bír jelentőséggel, hogy a helyzet „összetett”-e a (24) preambulumbekzdés szóhasználata alapján.

58. E vizsgálat szükségszerűen megelőzi az elhunyt személy állampolgárságának és a főbb vagyontárgyai helyének vizsgálatát, amely kivételes jellegű a rendelet által a jogbiztonság biztosítása érdekében létrehozott rendszerben.¹⁷

59. Végezetül emlékeztetek arra, hogy a rendelet (25) preambulumbekzdésének vége az alkalmazandó jog megállapításával kapcsolatban tiltja az elhunyt személynek az utolsó szokásos tartózkodási helye szerinti jogrendtől eltérő jogrenddel való „nyilvánvalóan legszorosabb kapcsolatára” vonatkozó kritérium automatikusan kiegészítő kapcsoló elvként történő alkalmazását még akkor is, amikor az utolsó szokásos tartózkodási hely megállapítása bonyolultnak bizonyul.¹⁸ Véleményem szerint az említett preambulumbekzdés egyértelművé teszi, hogy nem lehet megkerülni az *egy* szokásos tartózkodási hely meghatározását, függetlenül attól, hogy ez mennyire nehéz.

3. Az alapjogvita

a) Az örökhagyó utolsó szokásos tartózkodási helye: Németország vagy Litvánia?

60. A kérdést előterjesztő bíróság azt állítja, hogy az örökhagyó szokásos tartózkodási helyével kapcsolatos adatok „pontatlanul szerepelnek az eljárási iratokban, vagy azokkal kapcsolatban egyet nem értés áll fenn”.¹⁹ A kérdést előterjesztő bíróság tehát láthatóan úgy véli, hogy az elsőfokú vagy a fellebbviteli bíróság nem rendezte ezt a kérdést.

¹⁶ E második esetet azon nyugdíjas párokra hivatkozással szokták illusztrálni, akik két helyen élnek: Európa északi és déli részén. Lásd ebben az értelemben: Cour de cassation (legfelsőbb bíróság, Franciaország) 2019. május 29-i ítélete (Cass. 1re civ., 2019. május 29., 18-13.383. sz., JurisData 2019-009044. sz.).

¹⁷ Az örökhagyó szokásos tartózkodási helye joghatósági oknak, valamint az alkalmazandó jog megválasztására vonatkozó feltételnek minősül, amelyet a rendelet 4. és 21. cikke állapít meg. Ami a joghatóságot illeti, a vagyontárgyak helye csak másodlagos jelleget ölt (lásd a rendelet 10. cikkét); az az alkalmazandó jog tekintetében kivételes jellegű (30. cikk és adott esetben a 34. cikk). Az állampolgárság irreleváns, kivéve az örökhagyó általi jogválasztást (a rendelet 5. és 22. cikke).

¹⁸ E kapcsolat az alkalmazandó jog tekintetében arra szolgál, hogy kijavítsa a szokásos tartózkodási hely kapcsoló elvként történő alkalmazásából származó eredményt. Lásd a rendelet 21. cikkének (2) bekezdését.

¹⁹ Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés 41. pontja.

61. Amennyiben erről van szó, a kialakult képet inkább az információ hiánya, nem pedig az egymásnak ellentmondó adatok párhuzamos létezéséből eredő kétségek fennállása jellemzi, ami akadályozza az utolsó szokásos tartózkodási hellyel kapcsolatos meggyőződés kialakítását.

62. Ha a felülvizsgálat keretében nem lehetséges további jogi elemet megismerni, a jogvitát a fennálló elemek alapján kell eldönteni, mivel az öröklési ügyben nem lehet úgy eljárni, hogy e kérdés nyitva marad. Végezetül, ha az ezzel kapcsolatos kétségek leküzdhetetlenek, a rendelet (24) preambulumbekzdésében bemutatott második esetet lehet alkalmazni. Az örökhagyó állampolgársága, valamint a hagyatékba tartozó főbb vagyontárgyak helye tehát előtérbe kerül az összes objektív körülmény együttes értékelése során.

b) Az öröklés határokon átnyúló vonatkozásairól

63. A kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy amikor az örökhagyó utolsó szokásos tartózkodási helye bizonytalan, a többi ismert (az örökléssel összefüggő) tényezőnek az ugyanazon bíróság (a litván bíróság) előtt történő összeírása alapján az öröklés minősíthető-e tisztán belföldi jellegűnek. Ebben az esetben a rendelet nem alkalmazható.

64. Ahogyan azt már megjegyeztem, a rendelet alkalmazása nem diszpozitív jellegű. Ebből az előfeltevésből az következik, hogy ha a rendelet alkalmazandó, akkor a bizonyos nyilatkozatok vagy magatartások jogi relevanciáját (mint például az örökhagyó házastársa nyilatkozatainak vagy magatartásainak jogi relevanciáját, aki úgy nyilatkozott, hogy a hagyatékban nem érdekelt, és hozzájárult a Litvániában történő határozathozatalhoz) ez a rendelet határozza meg, ha nem alkalmazandó, akkor pedig más jogrend.

65. Bár a kérdést előterjesztő bíróság feladata állást foglalni ebben a kérdésben, a jelen ügyben vitatott öröklés határokon átnyúló vonatkozásai nehezen hagyhatók figyelmen kívül, tekintettel arra, hogy a lehetséges örökösök egyike Németországban, a másik lehetséges örökös, valamint a hagyatéki vagyontárgyak Litvániában vannak, az örökhagyó utolsó tartózkodási helye pedig ezen államok valamelyikében volt (valószínűleg Németországban, ahol állítása szerint a végrendelet készítésekor élt). A rendelet ugyanilyen módon szabályozza ezt az öröklést.

66. Rendkívül bizonytalan helyzetet teremtene egy olyan válasz, amely a rendelet alkalmazását az egyes feleknek a hagyaték őket érintő vonatkozásaival kapcsolatos döntéseitől teszi függővé. Ettől eltér az, ha a rendelet alkalmazását választják, akkor az említett döntéseket e rendelet rendelkezéseivel összhangban kell vizsgálni.

B. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdés

67. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdés abból a feltételezésből indul ki, hogy a litván közjegyzők nem tekinthetők a rendelet értelmében vett „bíróságnak”. A kérdést előterjesztő bíróság ezen előfeltevés alapján azt kívánja megtudni, hogy e közjegyzők kiállíthatnak-e öröklési bizonyítványt „a joghatóságra vonatkozó általános szabályok betartása nélkül”.

68. Ugyanezen kérdés második része az öröklési bizonyítványoknak a rendelet szerinti „hiteles okiratként” történő minősítésére hivatkozik.

1. A rendelet joghatósági szabályainak a litván közjegyzőre történő alkalmazása

a) Előzetes jelleggel: a közjegyző a rendelet 3. cikkének (2) bekezdésében

69. A rendelet a „bírótság” fogalmát a 3. cikk (2) bekezdésében határozza meg. Ebbe a fogalomba beletartoznak az igazságügyi hatóságok és az öröklési ügyekben hatáskörrel rendelkező egyéb jogalkalmazók.

70. Az európai jogalkotó – tudatában annak, hogy a tagállamokban a hatáskörmegosztást illetően különböző modellek léteznek az öröklési ügyekben történő határozathozatalra – a rendeletbe foglalja ezt a tényt.²⁰ Ily módon a rendszer semlegességére irányuló szándékot határozza meg az egyéb, korábbi eszközökkel összhangban, amelyekkel – közvetlenül vagy értelmezés útján – a „bírótság” olyan fogalmát fogadták el, amely egy intézményi vagy szervezeti szempontot és egy funkcionális megközelítést ötvözött.

71. A Bírósnak egy, a jelen ügghöz hasonló összefüggésben volt alkalma megjegyezni, hogy „az igazságszolgáltatási feladatok ellátása magában foglalja azt a jogot, hogy az érintett felek közötti esetleges vitás kérdésekben hivatalból határozatot hozzon”.²¹

72. A WB-ítéletben a Bírótság először is a „határozat” kifejezés azon értelmezésére hivatkozott, amelyet az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény keretében egy perbeli egyezséggel, valamint annak az említett egyezménynek a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló fejezete tekintetében történő minősítésével kapcsolatban adott. Másodszor a Bírótság az EUMSZ 267. cikkel kapcsolatos korábbi ítélkezési gyakorlatát ismételte meg.

73. E tények alapján a Bírótság a WB-ítéletben tagadta a „bírótság” jelleg elismerését az olyan közjegyző esetében, aki csak az öröklési bizonyítvány kiállítására irányuló közjegyzői tevékenységeket láthatja el az érintettek közös kérelmére, és a felek egyetértésének hiányában azok ezenkívül nem érintik a bírótság jogköreit.²²

b) A rendeletben előírt joghatósági szabályok hatálya alá tartozás kérdése

74. Egy nem igazságügyi hatóságnak (vagy egy jogi szakembernek) a rendelet szerinti „bíróstágnak” történő minősítése két következménnyel jár: az egyik a joghatósággal összefüggésben, a másik pedig a hatóság tevékenységéből származó dokumentumok forgalmára vonatkozó rendszerrel összefüggésben.

75. Amikor a nem igazságügyi hatóság (vagy a jogi szakember) „bíróstágnak” jár el, akkor – és csak akkor – a rendelet joghatósági szabályainak hatálya alá tartozik.²³ Ily módon biztosított, hogy az eljárása megfeleljen a hatóság és az öröklés között fennálló, az igazságszolgáltatás megfelelő működéséhez szükséges közeli kapcsolat céljának, és az ügy érdemét illetően a hagyaték felosztásának megelőzésére irányuló célnak.²⁴

20 Bár a rendelet a (20) preambulumbekkezdésében kifejezi ezt a szándékot, kétségtelen, hogy a szövegéből az a meggyőződés tűnik ki, hogy a közjegyzőknek (és egyéb jogi szakembereknek) a bíróságokkal funkcionális szempontból való egy tekintet alá vétele másodlagos.

21 2019. május 23-i WB-ítélet (C-658/17, EU:C:2019:444; a továbbiakban: WB-ítélet), 55. pont.

22 WB-ítélet, 59. pont, valamint a rendelkező rész első pontja.

23 A rendelet (22) preambulumbekkezdése. Az Oberle ítélet alapján a szigorú értelemben (azaz, amely nem egy funkcionális, hanem egy szervezeti kritériumnak felel meg) vett bíróság azonban kötve van a joghatósági szabályokhoz valamennyi örökléssel kapcsolatos eljárás tekintetében, még akkor is, ha az eljárása nem foglal magában jogvita elbírálására irányuló határozathozatalt: így például, amikor az öröklési jogokkal kapcsolatos nemzeti bizonyítványt állít ki.

24 A határon átnyúló hagyatéki eljárás lefolytatásának egységességére vonatkozó érv (tágabb értelemben, amely magában foglalja a szándéknyilatkozatok elfogadását és formalizálását, valamint a bizonyítványok kiállítását) nem abszolút jellegű. Ha csak ez érvényesülne, akkor a rendelet hatálya alá tartozó örökléssel kapcsolatos bármely tevékenységet egyetlen tagállamban kellene elvégezni, konkrétan abban, amelynek bíróságai a rendelet alapján joghatósággal rendelkeznek arra, hogy valamely eljárást lefolytassanak. Az európai jogalkotó azonban nem ezt választotta.

76. Ezen esetet kivéve a közjegyzőre nem vonatkoznak a rendelet joghatósági szabályai. Ennek kiterjesztéseként a közjegyzőnek nem kell meghatároznia azt sem, hogy az illetékességi területén működő bíróságok általában véve rendelkeznek-e joghatósággal arra, hogy – második lépésben – a közjegyzőként fennálló illetékességük kérdésében az eljáró bíróság országa szerinti jog által meghatározott területi megosztással összhangban állást foglaljanak.

77. Úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság²⁵ akként értelmezi a rendeletet, hogy a közjegyzőnek nem kell nemzeti öröklési bizonyítványt kiállítania, ha abban a jogrendszerben, amelyben a közjegyző eljár, a bíróságok a rendelet alapján nem rendelkeznek joghatósággal. Az osztrák és a magyar kormány egyetért ezzel az észrevétellel, és a tárgyaláson megjegyzéseket fűztek annak tartalmához.

78. Kétségtelen, hogy ez az értelmezés biztosítaná a különböző jogrendekhez kapcsolódó öröklés egységes kezelését. A rendelet 64. cikke értelmében ezenkívül ez a releváns szabály, ha *európai* öröklési bizonyítvány kiállítását kéri. A rendelet azonban ezt nem írja elő, ha a kérelem *nemzeti* bizonyítvány kiállítására irányul.

79. E rendelet a (32) preambulumbekkezdésében kifejti, hogy az egységességre irányuló cél összekapcsolódik az örökösök helyzetének megkönnyítésére irányuló céllal, ahogyan ez az olyan rendelkezésekben, mint a 13. cikk, megjelenik. Azon körülmény alapján, hogy különböző tagállamok nem igazságügyi hatóságai (például az e funkciókkal nem rendelkező közjegyzők) az örökösök minőségével vagy az örökösök jogaival kapcsolatban okiratokat állítanak ki, nem kellene felosztani a hagyatékat az érdemi kimenetel szempontjából, mivel mindegyik hatóság ugyanazt a jogot alkalmazza.

80. A bizonyítványok sokfélesége igenis felosztást eredményez, természetesen az öröklés kezelése szempontjából: azonban ez az (elkerülhetetlen) lehetőség elfogadott a rendeletben, amely arra a (36) preambulumbekkezdésben újból utal annak érdekében, hogy – az egyik megoldási formaként – a feleknek az eljárás mikéntjének meghatározására irányuló önkéntes megállapodására hivatkozzon. E megállapodás hiányában – következésképpen egy konfliktushelyzetben – a rendelet pontosítja a bíróság fellépését: a rendelet értelmében a végső döntést a joghatósággal rendelkező bíróság hozza meg.

c) Az alapjogvita

81. A kérdést előterjesztő bíróság által rendelkezésre bocsátott információkból – amelyeket a tárgyaláson megerősítettek – az következik, hogy a litván közjegyző nem rendelkezik joghatósággal a felek között fennálló vitás helyzetek megoldására. Nincs lehetősége arra, hogy olyan ténybeli elemeket állapítson meg, amelyek nem világosak és egyértelműek, valamint arra sem, hogy a vitatott tényekkel kapcsolatban állást foglaljon; amennyiben kétségek merülnek fel a végrendelet tartalmát illetően, nem az ő feladata azt megmagyarázni, nem követheti az örökösök valamelyike által javasolt értelmezést, valamint – az örökösök közötti egyet nem értés esetén – nem tisztázhatja, hogy a szöveg mely értelmezése tükrözi az örökhagyó valódi szándékát.

82. A litván közjegyzőnek bármely vita vagy kétség esetén tartózkodnia kell az állásfoglalástól, mivel a bíróság az, akinek határozatot kell hoznia. A bíróságok azok, amelyek minden esetben rendezik az öröklés megnyílásának helyével, a végrendelet érvényességével, az annak végrehajtásával vagy a hagyatékok kezelésével kapcsolatos jogvitákat.²⁶

²⁵ Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés 54. pontja.

²⁶ A tárgyaláson tisztázták, hogy a közjegyző joghatóságát miért illetik „kizárólagos” jelzővel: csak azt írhatja elő, hogy az örökösök kérjék az öröklés megnyílását a közjegyzőtől.

83. Ezen információkból (amelyeket a kérdést előterjesztő bíróságnak meg kell erősítenie) az következik, hogy a nemzeti öröklési bizonyítványnak a litván közjegyzők által történő kiállítása nem foglalja magában az igazságszolgáltatási feladatok ellátását. E közjegyzők tehát nem a 650/2012 rendelet 3. cikkének (2) bekezdése szerinti „bíróságok”.

84. A fentiekből következően a litván közjegyzőre nem vonatkoznak a rendelet joghatósági szabályai, és ő nem függ attól a körülménytől sem, hogy e szabályok biztosítanak-e joghatóságot a litván bíróságok számára az örökléssel kapcsolatos valamely jogvita megoldására, vagy sem.

2. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdés. A közokirat

85. A kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy a litván közjegyző által kiállított bizonyítvány a rendelet szerinti „közokiratnak” minősül-e, amely más tagállamokban joghatást vált ki.²⁷

86. A „közokirat” fogalmával kapcsolatban – amelyet a rendelet 3. cikke (1) bekezdésének i) pontja határoz meg – a Bíróság számos alkalommal foglalt állást; legutóbb a WB-ítéletben.²⁸ A rendelet ismerteti továbbá a „hitelességre” – amely a közokirat lényegi eleme – vonatkozó feltételt, valamint annak terjedelmét, és ezekre a Bíróság is kitért ugyanebben az ítéletben.²⁹

87. Ezen ítélkezési gyakorlat, valamint a rendelkezésre álló információk alapján³⁰ úgy tűnik, hogy a litván közjegyző által kiállított bizonyítvány rendelkezik a rendelet szerinti „közokiratnak” történő minősítéséhez szükséges pontos jellemzőkkel, mivel:

- a közjegyző a közjegyzői törvény 26. cikke alapján jogosult örökléssel kapcsolatos bizonyítványokat kiállítani;
- a közjegyzői törvény ugyanezen cikke alapján a közjegyzői okiratokban megállapított tényeket bizonyítottnak kell tekinteni, és nincs szükség bizonyításra az említett okiratok hatályon kívül helyezéséig;
- a közjegyzői törvény 40. cikke szerint a közjegyző megtagadhatja a jogellenes cselekmény kifejtését;
- az öröklési bizonyítvány egy, az igazságügyi minisztérium által kialakított hivatalos mintával összhangban álló közokirat, amely igazolja az örökség elfogadását, valamint az örökösöknek a vagyontárgyakon fennálló jogait; továbbá
- a bizonyítvány kiállítását megelőzően a közjegyzőnek számos intézkedést kell hoznia, amelyek között szerepel a végrendelet fennállásának vagy hiányának bizonyítása; a végrendelet fennállása esetén a tartalmának és érvényességének vizsgálata; a hagyatéki vagyontárgyak meghatározása; az örökösök azonosítása a hagyaték elfogadásáról vagy az arról való lemondásról szóló nyilatkozatok megvizsgálásával; a rokoni és házassági kapcsolatok, valamint a tulajdonosi jogcím értékelése.

27 A (22) preambulumbekkezdés a közjegyzői tevékenységeket egy duális rendszer alapján határozza meg: azok vagy „határozatok” vagy pedig „közokiratok”. Az kétségtelen, hogy előfordulhat, hogy az ilyen tevékenység ezen egyik kategóriába sem tartozik.

28 WB-ítélet, 67. pont.

29 A rendelet (62) preambulumbekkezdése és a WB-ítélet 68. pontja: „E rendelet (62) preambulumbekkezdéséből kitűnik továbbá, hogy a közokirat »hitelességének« olyan önálló fogalomnak kell lennie, amely olyan kérdésekre terjed ki, mint az okirat valódisága, az okirat alaki követelményei, az okiratot kiállító hatóság jogosítványai, valamint az okirat kiállítására vonatkozó eljárás. Emellett a hitelesség fogalmának az érintett hatóság által az okiratba foglalt tényállási elemekre is ki kell terjednie, így például arra, hogy az adott felek egy adott napon megjelentek a hatóságnál, és megtették az adott nyilatkozatokat.”

30 A kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott, valamint a litván kormány írásbeli és a tárgyaláson előadott észrevételeiben foglalt információkon kívül a következő tanulmány: Beaumont, P., Fitchen, J. és Holliday, J., *The evidentiary effects of authentic acts in the Member States of the European Union, in the context of successions*, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/556935/IPOL_STU\(2016\)556935_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/556935/IPOL_STU(2016)556935_EN.pdf), 152. és azt követő pontok.

88. Ugyancsak a kérdést előterjesztő bíróságnak – amely annak köszönhetően, hogy a belső jogát ismeri, a legalkalmasabb helyzetben van e kérdés tisztázására – kell ebben a tekintetben végleges döntést hoznia. Ha a bizonyítvány közokirati jellege mellett foglal állást, annak bizonyító erejét a többi tagállamnak is el kell ismernie a rendelet 59. cikkének (1) bekezdésében foglaltak szerint.

C. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett hatodik kérdés

89. Az eljáró bíróság valójában két egymással összefüggő kérdést fogalmaz meg, és az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában ismertetett tényállást tekinti kiindulópontnak. Azt kívánja megtudni, hogy e tényállással összhangban „a [...] felek megállapodtak[-e] abban, hogy a litvániai bíróságok rendelkeznek joghatósággal, és a litván jog alkalmazandó[-e]”.

90. A válasz ennél fogva a rendelet 22. cikke (2) bekezdésének értelmezését igényli. A végrendelet dátumára tekintettel – amely 2015. augusztus 17. előtti – figyelembe fogom venni e rendelet átmeneti rendelkezéseit is.

91. A rendelet 5. cikkének (1) bekezdése szerint valamely tagállam jogának az örökgyó általi választása megnyitja az öröklésben érintett felek számára a lehetőséget arra, hogy megállapodás útján, bizonyos feltételek mellett ezen állam bíróságainak kizárólagos joghatóságát kössék ki. A 7. cikk c) pontja kiterjeszti a választást, és lehetővé teszi, hogy arra kifejezett formában azon bíróság előtt kerüljön sor, amely már eljár az ügyben. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat e rendelkezések értelmezését is kéri.

1. A végrendeletben kifejezetten nem szereplő jogválasztás

a) A 2015. augusztus 17-től tett végrendeleti intézkedések³¹

92. Az öröklési ügyekben a kollíziós joggal kapcsolatban kinyilvánított akarat autonómiájának biztosítása a rendelet egyik legfontosabb aspektusa. A választás érvényessége mindazonáltal szubjektív, objektív és formális követelményektől függ.

93. A választás lehetőségét – nyilvánvaló okokból – csak az örökgyó számára ismerik el. Ez utóbbi – a rendelet 22. cikkének (1) bekezdése alapján – csak a nemzeti jogát választhatja.³²

94. Annak biztosítása érdekében, hogy fennállt a választásra irányuló akarat, valamint egyértelmű volt annak célja, a rendelet 22. cikkének (2) bekezdése alaki követelményeket ír elő: a jogválasztásról kifejezetten, végintézkedés formájában tett nyilatkozatban kell rendelkezni, vagy annak a végintézkedés rendelkezéseiből megállapíthatónak kell lennie. E második lehetőség okoz több gyakorlati nehézséget.

95. Annak tisztázása, hogy volt-e jogválasztás az öröklést illetően, kiemelt figyelmet igényel az olyan egyén (örökgyó) akarata tiszteletben tartásának biztosítása érdekében, aki – a rá vonatkozó meghatározásnál fogva – azt az öröklés megnyílásakor sem megerősíteni, sem pedig vitatni nem tudja.

³¹ A 84. cikk jelzi, hogy a rendeletet „2015. augusztus 17-től kell alkalmazni”. A 83. cikk (1) bekezdése szerint a rendeletet a 2015. augusztus 17-én vagy az azt követően elhunyt személyek utáni öröklésre kell alkalmazni. Az ugyanezen a napon tett végintézkedések tehát az európai jogszabály hatálya alá tartoznak.

³² A választás tágabb lehet a 83. cikk (2) bekezdésében foglalt esetekben, az azon nemzetközi magánjogi szabályokra való utalásra tekintettel, amelyek az örökgyó szokásos tartózkodási helye szerinti államokban vagy bármely olyan államban voltak hatályosak, amelyben az örökgyó állampolgársággal rendelkezett.

96. Ennélfogva, valamint a már említett alaki követelmények miatt úgy értelmezem, hogy a végrendeleti rendelkezéstől független adatokból nem lehet a *professio iurisra* következtetni. Ez még inkább érvényes, ha ezt a végrendeleti rendelkezést közjegyző előtt tették, és ennél fogva volt (illetve feltételezhető, hogy volt) tanácsadás az öröklésre alkalmazandó joggal kapcsolatban.

97. Ennélfogva a végrendeleti rendelkezésen kívül eső tényezők (mint például az örökhagyó bizonyos országba történő utazása a végrendeletének elkészíttetése érdekében, az eljárásban részt vevő hatóság országa, vagy az, hogy mely jogrend alapján áll fenn annak joghatósága) nem meghatározóak. Azok adott esetben *ad abundantiam* érveknek minősülnek, azaz azon következtetéshez nyújtanak támogatást, hogy történt-e a végrendeleti rendelkezésből eredő jogválasztás, vagy sem.

98. Ez utóbbival kapcsolatban – a rendelet (39) preambulumbekzdésével összhangban – megállapítható, hogy a jog megválasztása „akkor tekinthető egy végintézkedésből megállapíthatónak, amennyiben [...] az örökhagyó [...] hivatkozott az állampolgársága szerinti állam valamely jogszabályának konkrét rendelkezéseire, vagy egyéb módon ezt a jogot említette”.

99. E következmény nagymértékben függ attól, hogy melyek a hivatkozott *konkrét rendelkezések*. A szokásos tartózkodási hely szerinti joggal mint az eltérő rendelkezés hiányában alkalmazandó joggal való összehasonlítás szükséges annak megállapításához, hogy a hivatkozott rendelkezések meddig minősülnek csak azon jogrend tipikus rendelkezéseinek, amelynek választásával kapcsolatban vita merül fel.

b) A 2015. augusztus 17. előtti végrendeletek

100. A fentiek azonban megváltozhatnak a rendelet teljes körű alkalmazásának időpontja előtt tett végrendeletek esetében.

101. A rendelet 83. cikke átmeneti szabályozást írt elő a 2015. augusztus 17. előtti végrendeleti rendelkezésekre. E cikk célja, hogy utóbbiakat megóvja az azt követő jogszabály-módosításoktól, hogy az örökhagyó a halála esetére elrendezte a vagyonának sorsát.

102. A 83. cikk (2) bekezdése – az örökhagyó akaratának megőrzésére irányuló cél szellemében – a 2015. augusztus 17. előtti jogválasztásnak – akár a nemzeti, akár egyéb jog választásának – érvényességét szabályozza (ha az örökhagyó ezen a napon vagy később hal meg). Ez a választás akkor érvényes, ha teljesülnek a rendelet III. fejezetében foglalt, vagy azon feltételek, amelyek a választás idején hatályosak voltak abban az államban, ahol az örökhagyónak a szokásos tartózkodási helye volt, vagy azon államok bármelyikében, amelynek állampolgárságával az örökhagyó rendelkezett.

103. A rendelet 83. cikkének (4) bekezdése szerint ha egy 2015. augusztus 17. előtti végintézkedés egy „olyan állam joga szerint [érvényes], amelyet az örökhagyó e rendelet szerint választhatott volna, akkor azt kell az öröklésre alkalmazandó jognak választott jognak tekinteni”.

104. Az e rendelkezés által megállapított fikció megszünteti az arra vonatkozó vizsgálat szükségességét, hogy valamely, 2015. augusztus 17. előtti végrendeletben történt-e jogválasztás, amennyiben ez nem következik egyértelműen a szövegből (amely esetben a 83. cikk (2) bekezdését kell alkalmazni): feltéve – természetesen –, hogy teljesül az ugyanezen rendelkezésben foglalt feltétel.

c) Az alapjogvita

105. Nem vitatott, hogy a végrendeletet közjegyző előtt tették Litvániában, 2013. július 4-én. Ebben az időpontban az öröklésnek már voltak határon átnyúló elemei, amelyeket az örökhagyó ismert: a litván állampolgársága, Németországban való stabil jelenléte, az, hogy a vagyona Litvániában van, valamint a házastársának és a fiának eltérő állampolgársága.

106. Ebben az időpontban a rendelet ráadásul már hatályba lépett. A 83. cikk (2) bekezdése alapján lehetséges lett volna egy kifejezett vagy egy olyan jogválasztás, amely a végrendeleti rendelkezés szövegéből következik.

107. Mindenesetre, ha a végrendelet az örökgyő nemzeti joga alapján a végrendelet megtételének vagy az elhalálozásnak az időpontjában érvényes, a rendelet 83. cikkének (4) bekezdése lehetővé teszi legalább azon fikció alkalmazását, hogy az említett jog kiválasztása ténylegesen megtörtént.

2. A joghatóság kikötése, amely a jogválasztást követi

a) Indokolás és feltételek

108. A határon átnyúló örökléssel összefüggő bármely aspektus elbírálására joghatósággal – a rendelet 4. cikke alapján – az örökgyőnek az elhalálozása időpontjában fennálló szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságai rendelkeznek.

109. Feltehetőleg erős kapcsolat áll fenn az ekként kijelölt bíróságok és a hagyatéki vagyontárgyak, valamint az öröklésben érintett személyek között. Továbbá, mivel az eltérő rendelkezés hiányában alkalmazandó jog az örökgyő utolsó szokásos tartózkodási helye szerinti jog, a *forum/ius* összefüggés is létrejön automatikusan. Mindkettő a rendelet fő célkitűzései közé tartozik, ahogyan azt a rendelet (23) és (27) preambulumbekzdése kifejti.

110. A személyek növekvő mobilitása – azon lehetőséggel együtt, hogy a jövőbeli öröklésre alkalmazandó jogként a nemzeti jogra essen a választás – veszélyeztetik vagy közvetlenül akadályozzák az általam az előbbieken említett célkitűzések elérését. Ennek tudatában az európai jogalkotó joghatósági szabályokat fogadott el, amelyek bizonyos feltételek mellett a rendelet 4. cikkében foglalt joghatósági szabályok helyébe lépnek.

111. E szabályok egyike az a szabály, amely az öröklésben érintett személyek számára lehetőséget kínál arra, hogy az örökgyő állampolgársága szerinti állam bíróságainak joghatóságát kössék ki, amikor az örökgyő a nemzeti jogát választotta alkalmazandó jogként.

112. Fel kell tenni azt a kérdést, hogy az érintett felek rendelkezésére álló opció, amely – ismétlem – az örökgyő általi előzetes jogválasztástól függ, fennáll-e akkor is, ha nem biztos, hogy volt-e kifejezett választás, azonban az örökgyő nemzeti joga a rendelet 83. cikkének (4) bekezdésében foglalt fikció eredményeként alkalmazandó (a 2015. augusztus 17. előtti végrendeletek esetében).

113. Véleményem szerint igenlő választ kell adni. El kell kerülni a rendelet formalista értelmezését (jóllehet az pusztán az örökgyő által „választott” jogra hivatkozik), és elő kell segíteni az olyan hatóság joghatóságának kikötését, amely a legjobban ismeri az alkalmazandó anyagi jogot. Úgy vélem, hogy ez a megoldás van a legnagyobb összhangban a rendelet (27) preambulumbekzdésében foglalt céllal.

114. Ha az örökgyő által az utána történő örökléssel kapcsolatban alkalmazandó jog az egyik tagállam joga, a rendelet előírja, hogy az érintett felek kiköthetik ezen állam valamely bíróságának kizárólagos joghatóságát az örökléssel kapcsolatos bármely ügyben történő határozathozatalra.

115. Ez a joghatóságról való kifejezett megállapodás azonban az említett 5. cikk (2) bekezdése alapján szigorú alaki feltételekhez kötött. Ez azt hivatott biztosítani, hogy aki kizárólagos joghatóság kikötéséről szóló megállapodást köt, megismerje annak tartalmát, ahhoz a hozzájárulását adja, és tudatában legyen az ehhez kapcsolódó következményeknek, amelyek a következők: a kiválasztott bíróságok hatáskörének kiterjesztése, valamint az örökgyő utolsó szokásos tartózkodási helye szerinti bíróságok hatáskörének elvétele.

116. A rendelet 7. cikkének c) pontja azt is előírta, hogy az eljárásban (ez alatt egy már folyamatban lévő eljárást kell érteni) részt vevő feleknek kifejezetten el kell fogadniuk az eljáró bíróság joghatóságát. A 9. cikk kiterjeszti a megállapodás útján választott – az ügyben már eljáró – bíróság joghatóságát az eljárás azon feleire, akik e megállapodásnak nem részes felei, ha e bíróság előtt a joghatóság vitatása nélkül megjelennek.

117. A rendeletben nincs más lehetőség a joghatóság kikötésére. Azon érdekelt fél megjelenésének hiánya, akit a hagyatéki eljárás megindításáról értesítettek, nem egyenlő a joghatóságról való hallgatólagos megállapodással. Ezt a hatást az érdekelt fél által a hagyatékkal összefüggő jogait vagy kötelezettségeit érintő valamely, eljáráson kívül tett nyilatkozat sem váltja ki.

118. Az európai jogalkotó az 5. cikkben nem ugyanazokat a szigorú alaki feltételeket írja elő, mint a 7. cikkben. Ebben a második esetben az eljárás folyamatban van: az abban való részvételre felhívott érdekelt személyeknek, akik ebben az időpontban elismerik a valamely ügyben eljáró bíróság joghatóságát, valamennyi szükséges releváns elem a rendelkezésükre áll ahhoz, hogy a hozzájárulásukat úgy értelmezzék, hogy azt a tények kellő ismeretében tették meg.

119. A joghatóság elismerésének azonban kifejezettnak kell lennie, a fennállására vonatkozó mindennemű kétség elkerülése érdekében. A nemzeti jogalkotó feladata az egyéb időbeli és alaki feltételek pontos meghatározása az elismerésnek a nyílt eljárás során történő érvényesítése érdekében, az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartása mellett.

b) Az alapjogvita

120. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban foglalt adatoknak megfelelően úgy tűnik, hogy a felek nem kötöttek joghatósági megállapodást a litván bíróságok joghatósága tekintetében. Az örökgyó házastársának részéről azonban vannak Ausztriában tett egyoldalú nyilatkozatok, amelyekben a házastárs lemond a hagyatékkal kapcsolatos mindennemű követelésről, hozzájárul a litván bíróság joghatóságához, és megtagadja az e bíróság előtti, a Litvániában folyamatban lévő eljárásokban történő megjelenést.

121. E nyilatkozatok közül csak a másodiknak van jelentősége, amennyiben az megfelelhet a rendelet 7. cikkének c) pontjában bemutatott helyzetnek. A kérdést előterjesztő bíróságnak tisztáznia kell azt, hogy erről van-e szó az említett nyilatkozat szövege és különösen az abban kifejezett hozzájárulás terjedelme alapján. Ellenőriznie kell a jogrendjében előírt többi időbeli és alaki feltételt is ahhoz, hogy az ilyen típusú nyilatkozat alapján joghatóság legyen megállapítható a folyamatban lévő eljárásokban.

122. A felek közötti megállapodással kikötött joghatósággal kapcsolatban úgy vélem, hogy érdemes emlékeztetni arra, hogy a rendeletet nem lehet úgy értelmezni, hogy az megakadályozza a feleket abban, hogy az öröklést bármely jogvita során egy olyan tagállamban rendezzék, amelyet maguk választottak, ha ez e tagállam joga alapján lehetséges. E lehetőségnek nyitottnak kell maradnia, annak ellenére, hogy nem ezen állam joga az öröklésre alkalmazandó jog. E kritérium, amelyet a rendelet (29) preambulumbekzdése egyértelműen rögzít, hasznos lehet a kérdést előterjesztő bíróság számára.

V. Véggkövetkeztetés

123. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javasolom, hogy a Bíróság a Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litvánia legfelsőbb bírósága) kérdéseire a következőképpen válaszoljon:

„1) Az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről szóló,

2012. július 4-i 650/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 4. cikkét, valamint az örökhatóság szokásos tartózkodási helyével kapcsolatos többi rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy az említett szokásos tartózkodási helyből csak egy lehet.

- 2) Ha az örökhatóság szokásos tartózkodási helye valamely államban található, az öröklés szempontjából releváns egyéb elemek pedig más államban vagy államokban vannak, az öröklés határon átnyúló jellegű, következésképpen a 650/2012 rendelet alkalmazandó.
- 3) A 650/2012 rendelet 3. cikkének (2) bekezdését és 4. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az olyan közjegyző, aki a rendelkezés alapján nem minősülhet »bírósnak«, nem tartozik az említett rendelet joghatósági szabályainak hatálya alá.
- 4) A 650/2012 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének i) pontját úgy kell értelmezni, hogy a közjegyző által a fél kérésére, hivatalos minta alapján, valamint az abban felsorolt tények és nyilatkozatok valódiságával kapcsolatos bizonyításokat követően kiállított, olyan nemzeti öröklési bizonyítvány, mint amely az alapügy tárgyát képezi, »közokiratnak« minősül, és bizonyító erővel rendelkezik más tagállamokban.
- 5) A 650/2012 rendelet 22. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az örökhatóság általi olyan jogválasztásnak, amelyről nem kifejezetten, végintézkedés formájában, nyilatkozatban rendelkeztek, kizárólag ilyen típusú rendelkezés szövegéből kell következnie.
- 6) A 650/2012 rendelet 83. cikkének (4) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy amikor egy 2015. augusztus 17. előtti végrendeleti rendelkezésben nem szerepel jogválasztás, vagy az utóbbi nem következik e rendelkezés szövegéből, az örökhatóság nemzeti joga – amely alapján az említett végrendeleti rendelkezés érvényes – alkalmazandó az öröklésre, anélkül hogy vizsgálni kellene azt, hogy e jogot ténylegesen választották-e.
- 7) A 650/2012 rendelet 7. cikkének c) pontját úgy kell értelmezni, hogy az érdekelt félnek az eljáráson kívül tett azon nyilatkozata, amely alapján ez a fél elismeri a bíróságok joghatóságát egy folyamatban lévő, más felek által indított eljárásban, az említett bíróságok joghatóságának kifejezett elismerésével egyenlő, ha teljesülnek az eljáró bíróság országának eljárási szabályaiban előírt alaki és időbeli feltételek.”